

mondani, amit a német emberek ellenséges fellépésnek vehetnének egy rettenetes háború közepette”³⁷.

A szabad világ zsidó vezetői megpróbálták kiemelkedő katolikus egyházi és politikai személyiségeket rábeszélni arra, hogy járjanak közben a pápánál: hagyjon fel a hallgatással. Legtöbb próbálkozásuk hiába való volt. Egyes katolikus méltóságok, mint például Edouard Theunis, Belgium korábbi miniszterelnöke, arra hivatkozva tagadta meg befolyásának latba vetését, hogy „Őszentségének súlyos okai vannak arra, hogy álláspontját ne hozza nyilvánosságra”³⁸. A zsidó vezetők által felkeresett világhírű katolikusok közül, ahogy mondják, egyetlenegnek volt bátorsága elítélni a pápa hallgatását: Jacques Maritainnek, az ekkoriban számkivettségében, az Egyesült Államokban élő neves filozófus-teológusnak.³⁹

A zsidó csoportok számos alkalommal fordultak kéréssel a Vatikánhoz. Rendszeren azt a választ kapták, hogy „a Szentzsék mindent megtesz, amit tud”⁴⁰. A pápa hallgatásának okai igen szerteágazók és nem mindenben igazolhatók. Egyes tudósok szerint a Szentatya „Németország iránti elfogultsága” miatt nem emelt végül is szót a megsemmisítések ellen, és azért, mert „minden másnál jobban tartott Európa bolsevizálódásától”. A több mint 20 millió katolikust számláló német nép iránti meleg érzületei és a német kultúra nem titkolt nagyrabecsülése alighanem hárszéves németországi, pápai nunciusi szolgálatából eredhettek. A Vatikánnak a bolsevizmustól való irtózata érthető volt: a vatikáni vezetők nem rejtették véka alá, mennyire tartanak tőle. A pápa, egyik titkáranak, Robert Leiber atyának a szavai szerint „mindig veszélyesebbnek látta az orosz bolsevizmust, mint a német nemzetiszocializmust”. 1943 nyarának végén, Olaszországnak a háborúból való kikerülése után Monsignore Maglione kijelentette, hogy „Európa sorsa a keleti fronti német győzelemtől függ”⁴¹.

A pápa, noha bizonyára elszörnyedt a náci bűnein, valószínűleg úgy érezte, hogy nem ítélné el a zsidók tömeges legyilkolását anélkül, hogy ne helytelenítse mindjárt más csoportok tömeges elpusztítását, és nem pellengérezheti ki a németeket úgy, hogy egy szót se szóljon a szovje-tekről.⁴² Meglehet, nem akarta megingatni a német katolikusok állampolgári hűségét, akik között számosan harcoltak a bolsevizmus elleni küzdelem élvonalában, vagy nem akarta eljátszani a Vatikán semlegességét. Lehetséges, hogy azért volt tartózkodó a zsidókérdésben, mert – akárcsak sok más egyházi vezető Európában, köztük a magyarországi Serédi Jusztinián bíboros – felismerte, hogy lényegében minden előzetes diplomáciai erőfeszítése zátonyra futott. A Vatikán maga leggyakrabban azzal a magyarázattal szolgál, hogy ez a pápai politika, amely a nyilvánosság előtt nem szólt a zsidók helyzetéről, a zsidók javára folytatott titkos politika veszélyeztetését kívánta elkerülni.⁴³ A katolikus egyház